

כשמתחילים כמו 'מצה' מגיעים ל'פסח'?

Category: חגים, פסח

לחג פסח שמות שונים וכל אחד מהם מבטא מסר חשוב עבורנו: באיזה אופן ניגשים ללימוד התורה, כיצד מקבלים 'טעם' במצוות ואיך משיגים תחושת חירות וביטחון בה'. כנגד ארבעה שמות.

כמה שמות צריך?

החגים היהודיים במעגל השנה מכונים בשמות שונים ומגוונים; ראש השנה נקרא בתורה בשם "יום תרועה"; אנשי כנסת הגדולה קראו ליום הזה "יום הזכרון" ובספרות חז"ל השם השגור הוא "ראש השנה", וכך גם המסכת שעוסקת ביום זה היא נקראת 'ראש השנה'. אנו יודעים שהיום הזה נקרא גם "יום הדין".

חג הסוכות נקרא בתורה בשם "חג האסיף"; בתפילה אנו קוראים לחג הזה "זמן שמחתנו" ובחז"ל הוא מכונה 'סוכות' והמסכת שעוסקת בחג הזה נקראת 'סוכה'.

כך גם לגבי חג הפסח. אנו מוצאים שבתורה הוא מכונה בשם "חג המצות" שזהו בלשון ההגדה "על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ" כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה". השם הזה מזכיר את הבטחון של עם ישראל שהלכו אחרי משה במדבר בלי אוכל וברי לדעת מה ילד יום.

השם "חג האביב" מבוסס על הפסוק "את חג המצות תשמור" למועד חודש האביב כי בו יצאת ממצרים" חג הפסח חל תמיד בעונת האביב, עונת הבלבול והפריחה.

"זמן חרותנו" זהו השם של חג הפסח שאנו מוצאים בתפילה ובקידוש שחיברו אנשי כנסת הגדולה, על שם עם ישראל שיצאו מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה.

"חג הפסח" זהו השם השגור בספרות חז"ל וכן המסכת שעוסקת בהלכות החג הזה נקראת 'פסחים'. השם הזה מזכיר את הנס של הקב"ה שפסח ודילג על בתי ישראל במצרים במכת בכורות.

אנו מוצאים אפוא ארבעה שמות לחג אחד!

בשום עם אחר לא מוצאים תופעה דומה: לחג ההודיה האמריקני יש שם אחד ואין בלתו, ולכל חג יש שם אחד. אם אנו מוצאים במסורת היהודית שיש לחג ארבעה שמות שונים מוכרחים אפוא לומר שיש מסר והוראה שניתן ללמוד ולהסיק מכל אחד מהשמות הללו.

בחג הפסח הייתה לידת עם ישראל, ואז התחיל תהליך ההתקרבות שלנו אל הקב"ה ולכן גם השמות הללו מורים מה היא הדרך הנכונה שבאמצעותה יתקרב יהודי אל הקב"ה [מיוסד קצת על לקו"ש חי"ז עמי 71].

חג המצות

כולנו יודעים את ההבדל בין חמץ למצה. מדובר באותו קמח ובאותם מים שהופכים לעיסה, רק שההבדל הוא שהחמץ בא מעיסה שנתנו לה לתפוח, משא"כ למצה לא נותנים את האפשרות להתנפת. כלומר, החמץ מסמל גאווה שתופחת ועולה אצל האדם ולעומתו המצה היא סמל של ענווה וביטול.

כשיהודי ניגש לעבוד את ה' וללמוד תורה עליו לגשת לזה מתוך תנועה של ביטול. הוא יודע שהתורה היא תורת אמת ועליו להתנהג על פי הוראותיה ואורחותיה בין אם הוא מבין את הסיבה ובין אם אינו מבין.

זה בעצם מה שבני ישראל התחייבו למרגלות הר סיני: "נעשה ונשמע". זו הייתה הצהרה של ביטול וענווה, "כל אשר דיבר ה' נעשה". אדם שמגיע לשיעור תורה צריך לבוא 'נקי' ומשוחרר מדעות קדומות שיש לו על היהדות, בלי שק של קושיות שהוא קרא בעיתונות או חצאי אמיתיות על מה שכתוב בתורה. עליו לבוא עם ראש פתוח ונקי כשהוא מוכן לשמוע מה יש ליהדות להציע לו.

חג האביב

בתקופת האביב הכל פורח ומלבלב. הפרחים מקבלים צבע וכל העולם נהיה מקום יותר שמח ומעניין, מלא צבע טעם וחוץ. כשיהודי לומד תורה פתאום הוא מגלה שדברים רבים שהוא נוהג בהם ועושה אותם בלי שידע את הסיבה ^[1] יש להם סיבה וטעם. עכשיו מובן לו מדוע הוא עושה כך וכך. הרבה פעמים אני נתקל באנשים שיושבים בשיעורים ומפטירים: "אה, כעת אני מבין מדוע אבא שלי היה עושה כך" ^[2].

[ננקוט בדוגמא אחת הקשורה לחג הפסח: כולם יודעים שבקצרת ה'סדר' מניחים שלוש מצות, שהם מסמלים את שלושת הסוגים בעם ישראל ^[3] כהן, לוי וישראל.

טעם נוסף הרבי מביא בהגדה "שאלו אנשי קירואן למר רב שרירא גאון למה לוקחין ג' מצות בליל פסחים לא פחות ולא יותר, והשיב להם רמז מן התורה הוא לג' סאין שאמר אברהם לשרה לעשות מהם עוגות, וגמירי אותו זמן פסח היה", שזה מזכיר לנו על הביקור של המלאכים אצל אברהם שבו בישרו לו על לידת יצחק. חז"ל אומרים שזה התרחש בפסח, ואברהם אפה עבורם מצות כמו שכתוב אצל לוט "מצות אפה ויאכלו", ואומר רש"י "פסח היה". לאחר מכן הרבי מציין טעם נוסף: "וי"א זכר לג' הררי עולם אברהם יצחק ויעקב", עד כאן הטעמים ע"ד הרמז.

אבל ישנה גם סיבה הלכתית מדוע מניחים שלוש מצות דווקא ולא כמו שנוהגים בכל שבת וחג להניח רק שתי חלות.

הרבי מסביר בהגדה: "יחץ [?] מקדים לפרוס המצה קודם ההגדה כי ההגדה צ"ל על מצה הראויה לצאת בה ידי חובתו דהיינו לחם עני פרוסה", ואח"כ מוסיף במקום אחר בהגדה "כי כמו בכל יו"ט חייב לבצוע על לחם משנה, ודרז"ל שבפסח מוסיף עליהן עוד מצה פרוסה משום לחם עוני".

כלומר, מצד אחד צריך להגיד את ההגדה דווקא על מצה שבורה שזוהי ההגדרה האמיתית של לחם עוני ובד בבד ביחד עם זה יש חובה לעשות את ברכת המוציא על לחם משנה שזה שתי מצות שלימות דווקא, ולפיכך צריך להניח שלוש מצות].

רואים אפוא שהנהגה פשוטה שכל ילד רואה אצל הוריו והוא עצמו עושה זאת כל חייו בלי להבין את הסיבה לכך, כשהוא מתחיל ללמוד לפתע הכול מקבל צבע טעם וחוץ חג האביב.

זמן חרותנו

מהי חירות ומה משמעותה? לא מזמן לימדתי את מגילת אסתר ובאחד השיעורים הזכרתי שאחשוורוש עשה מסיבה שנמשכה במשך מאה ושמונים יום והארכתני בזה עד כמה שהוא ידע לחגוג ולהנות. אחד ממשנתפי השיעור אמר לי: "זה מה שעשיתי בששה חודשים הראשונים שלי בקולג'". בשביל הרבה חבר'ה בקולג' אם יאפשרו להם לעשות כל מה שהם רוצים [?] זהו שחרור וחירות אמיתית; ההורים לא עומדים על הראש שלהם והם יכולים לעשות כל מה שעולה על רוחם.

אולם אם נתבונן בחירות שהקב"ה העניק לבני ישראל נגלה דבר תמוה; הקב"ה הוציא את ישראל ממצרים ששם הם היו עבדי פרעה וגאל אותם כדי שהם ישתעבדו לו, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים". בני ישראל יצאו ממצרים וקיבלו 613 מצוות [?] אסור לעשות כך וחייבים לעשות כך.. הזאת נעמי? זהו השחרור מעבדות? זוהי חירות?!

אבל כשנסתכל ונבין מהי משמעותה של חירות אמיתית נבין זאת. רובם ככולם של בני האדם עסוקים בדאגות, דאגות הפרנסה "פן יחסר לחמו", דאגות בריאות על כל כאב קטן רצים לרופא ועורכים צילומים וכדומה, ובפרט מי שמאזין לכלי התקשורת הרי כל יום ויום מבהילים אותנו עם מחלה חדשה שהתגלתה ל"ע, והאדם כל כולו אפוף בדאגות אין ספור [?] הוא לא יכול להירדם בלילה מרוב דאגות, וכתוצאה מכך יש לו כאב גב וכל זה בא מתוך לחץ שהאדם שרוי בו, ואם כן כולנו למעשה אסירים ושבויים בתוך הדאגות שלנו, נעשינו עבדים של לחץ ודאגה וקשה להשתחרר מהמערבולת הזאת.

כשיהודי לומד תורה ומתקדם בקיום המצוות הוא מגלה שהוא לא ב"מרכז העולם", אלא הקב"ה הוא המרכז והוא המטרה ואנחנו נמצאים כאן בשביל לעבוד אותו. ולכן זה לא כל כך משנה עם

השיניים שלי יפות יותר או פחות, מה שחשוב ומשמעותי הוא למלאת את מטרת חיינו על ידי קיום המצוות.

לפתע מרכז הכובד עובר מהאדם לקב"ה. פתאום הוא מלא בדאגות אחרות: האם הוא קיים מצווה זו או אחרת, הוא דואג על כל פירור חמץ בבית, הוא דואג לקיים בהידור את מצוות היסדר, הוא דואג שיהיה לאנשים אחרים מה לאכול בפסח (כמו שאנו אומרים בהגדה "כל דצריך וכל דכפין").

התורה גורמת לו לשכוח מעצמו ומישותו כי יש דברים חשובים יותר בעולם. זוהי אם כן החירות האמיתית, כשאדם משוחרר מעצמו ולא אסור בתוך דאגותיו ובתוך עצמו.

חג הפסח

פסח [?] מלשון פסיחה, דילוג וקפיצה, הקב"ה דילג מעל בתי ישראל. כך גם יהודי בעבודת ה' [?] אחרי כל הלימודים שלו וכו' הוא מגיע לבסוף לדרגה של אמונה ובטחון בה' שזהו דבר שלא מגיע דווקא כתוצאה מהחלטה שכלית אלא זוהי קפיצה של למעלה מהשכל.

מדובר בדבר שאין לו הסברים ואינו צריך הסברים. אדם מאמין כי הוא מאמין. כדי להגיע לדרגה של ביטחון יש צורך ב'קפיצה' אל הבלתי נודע, ללא חשבונות, וזוהי הדרגה הגבוהה ביותר שיהודי צריך לשאוף אליה. מתחילים עם הנקודה של ביטול וענווה ומגיעים לדרגה גבוהה של אמונה ובטחון בהי.

יהודי מתחיל כמו 'מצה', ואז הוא מגלה את ה'אביב' שביהדות וזה גורם לו למצוא חירות אמיתית בחייו שמביאה אותו לאמונה ובטחון בהי בדרגה הגבוהה ביותר.